

PÉCSI NEMZETI SZÍNHÁZ

LÚDAS MATTYI

mesejáték két részben

www.pnsz.hu

Jegyek válthatók a színház pénztáránál: hétfőn 15–19, keddtől péntekig 10–19 óráig, szombaton, vasárnap és ünnepnapokon előadások kezdete előtt egy órával. Csoportos jegyelőrendelés hétfőn 9–13, keddtől péntekig 9–16 óráig (tel.: 512-675, tel./fax: 512-669, e-mail: szervezes@pnsz.hu) Későn érkező nézőink csak a szünetben foglalhatják el helyüket a nézőtéren. Jegyet a bérletes előadásokra is árusítunk. A műsorváltoztatás jogát a színház fenntartja. Napi műsorinformáció és online jegyvásárlás: www.pnsz.hu

Ára: 80 Ft

Az összeg 20% áfá-t tartalmaz. Adószám: 15478782-2-02
F. k.: Rázga Miklós

A Pécsi Nemzeti Színház támogatói:

(72) 777-777 • www.euro7taxi.hu

Médiatámogatók:

LÚDAS MATYI

mesejáték két részben

Írta: **Fazekas Mihály** után szabadon: **Váradi R. Szabolcs**

Zenéjét szerzette: **Némédi Árpád – Zságer Varga Ákos**

Hangszerelte: **Bókai Zoltán**

Zenei vezető: **Bókai Zoltán – Bende István**

Szereplők:

Lúdas Matyi
Lali, a liba
Döbrögi Mihály
Döbröginé
Döbrögi Erzsike
Ispán
Hajdú 1 Sándor
Hajdú 2 Sándor
Orvos 1
Orvos 2, Kupec
Orvos 3
Öregasszony
Öregasszony fia, Csokonai

Kecskés Alexisz
Széll Horváth Lajos
Tóth András Ernő
Várnagy Kinga
Vig Diána
Bánky Gábor
Csajághy Szabolcs
Józsa Richárd
Bende István
Götz Attila
Harka Máté
Ottlik Ádám
Kállai Gergely

Zenekar, árusok, hajdúk, piaci népség, vendégek, erdei és házi állatok:

Bende István, Krajcsovics Csaba, Németh László, Csajághy Szabolcs,
Ottlik Ádám, Kállai Gergely, Götz Attila, Harka Máté, Háber Evelin, Vig Diána,
Papp László, Török Gábor

Koreográfus: **Harka Máté**, díszlettervező: **Horgas Péter**, jelmeztervező: **Tresz Zsuzsa**,
asszisztens-súgó: **Markó Rita**, ügyelő: **Krajcsovics Csaba**

Rendezte: **Ottlik Ádám**

Bemutató: 2011. szeptember 16-án, a Pécsi Nemzeti Színház Kamaraszínházában

Körtvélyesi László fotói
a próbán készültek

Szeretettel ajánljuk Fazekas Mihály művét műsorfüzetünk mellékleteként. Azért tartjuk különösen fontosnak, hogy a Lúdas Matyi szövegét e kiadványunkban megjelentessük, mert előadásunkban az eredeti történetet továbbgondoltuk, maivá tettük. Emellett Fazekas zsenije iránti tiszteletünk-ből lehetőséget adunk arra nézőinknek, különösen a gyerekeknek, hogy Fazekas saját történetét, valamint költői nyelvének szépségét is magukkal vihessék. Reméljük, hogy az előadás hatására kedvet kapnak Fazekas csodálatos művének elolvasásához.

Ottlik Ádám
rendező

LÚDAS MATYI

EGY EREDETI MAGYAR REGE
NÉGY LEVONÁSBAN.

Írta:
Fazekas Mihály

Quamvis sublimes, debent humiles mutuere,
Vindicta docili quia patet solertiae.
PHAEDRUS.

Elöljáró-Beszéd az első Kiadáshoz.

Jámbor Olvasó!

E' munkátskának ki legyen Szerzője, ha kérded,
Nem tudom: a' bizonyos, hogy az én kezeimbe tsak így jött
Név nélkül; nekem egy Szomszédom hozta az Erdő -
Hátról, vagy honnan, hogy jó lessz rajta nevetni
Majd borozás közben. Igaz is: mert rajta nem egy két
Vidám estvéket tölténk; még Martzi Kanász is,
A' ki nagy Át se tanúlt soha, sokszor majd megütötte
A' guta, úgy röhögött: No ilyet soha Gazd'Uram, úgymond,
Még a' hetvenedik Nagy Apámnak lelke se hallott.
Be' furtsán perdül; pedig a' sor vége nem úgy megy
Mint a' Nótában szokták. Osztán meg akárki
Írta Uram! de gonosz tsontnak kell lenni, ugyantsak
Tudja mikép' szokták. Így ítelt Martzi tudatlan
Fővel; mások még több szépet láttak ezen kis
Munkában, de kivált a' többek közt, nekem a' sok
Körmönfont magyaros szóllás' formája, meg a' nagy
Könnyűség, elmés lelemény, természeti festés,
Mellyek ezen kisdéd munkát kedveltetik, egybe
Úgy megtetszetek, 's egyszersmind Döbrögi Úrnak
Példátlan példás megjobbúlása is egybe
Úgy szívemre hatott, hogy azonnal, mint Matyi, én is.
Háromszor tettem fogadást, hogy közre-botsátom
A' fűrfangos eszű Lúdas Matyi tetteit, és már
Szükség, hogy szavamat tellyesíttsem, mint magyar ember.
Ebből áll az egész dolog, a' mit mondani szükség
Vólt, legalább annak véltem. Most útra botsátom
A' Matyit, országot hadd mennjen látni; ne féljen
Döbrögi Úr, mert ő már többször nem veri ám meg.

Írtam - JOBBOTTHON

Egy kantsó Jankai mellett -

A' Kiadó.

A' Szerző az Olvasókhoz.

Hajdan ütlekkel magyarázták a' mi Atyáink
Hogy mi az alsó rend törvénye? kinél az igasság? –
A' ki erősebb vólt, ugyan az kényyére bitangolt. –
A' lepotsékolt nép dühös indulatja, kanóttzal
Adta jelét olykor bosszújának; de oroszlány
Szíve kevésnek vólt, hogy mint Matyi vissza pofozza,
A' mi goromba tsapást vett a' zabolátlan erőtl

Elmúlt a' vad idő; ki van ennek szabva határa
Szent úgy mint annak; Szent a' Törvény; 's az Igazság
Fennyen hordja fejét, mert van bizodalma Hazánknek
Böls Fejedelmeiben. Bátran eleresztem azért én
Döbrögi Mátyássát, mint medvét, melly vadonából
Emberi kézre került, és már Gazdája dudáján
Úgy illeg billeg, hogy rajta akárki nevethet,
Senki fijának sem lévén oka tőle szepegni.

Bétsbe ugyan hírem nélkül szöke póre gatyában
És bogjas fővel: most én tsimbókba kötözve
Fürtjeit és e' kis Katzagánkat vetve nyakába,
A' Korhelyt, fogadott Apjának vissza botsátom.

Debreczenből Januárus 12-dikén 1816-ban.

F. M.

Lúdas Matyi.

ELSŐ LEVONÁS.

Hajdann egy Falubann, a' Nyírenn é, vagy az Erdő-
Hátonn, vagy hol esett, jó szerrel nem jut eszembe.
Már tsak elég az, hogy: vólt hajdann egy öreg Asszony,
Özvegy vólt, 's egy rossz Fija vólt. Ez munka fejében
Nyáronn a' legyet a' szárán tsapkodta nap estig,
Télenn a' tüzelő mellett a' pizska fa végénn
Átsorgott el egész napokat; Jó Annya eléggé
Zsémbelt rá; de akár a' száraz falra marokkal
Borsót hintett vólna, szitok, motsok és a' hurítás
Annyit tett Matyinak, (Matyi vólt neve a' Sihedernek)
Illy tunya életet élt ő jó ideig; hanem egyszer
Hóltra elúnta magát; hosszúknak kezdte találni
A' napokat; 's nem elég tágasnak az Annya telekjét:
Addig nyújtódzott hát, hogy valahára szokatlan
Bajra vetette fejét, 's kigyaloglott a falu végen
Lévő dombig, ahol szoktak vólt mindenik Innep
Délyesténn az Időtöltők karikába hasalni. –
Mint sziszeg a' főt Lúd idegenre: Matyinkat is akként
Gúnyolták ki az ő vele nőtt egy forma korás
Virgontzok; de tsak ott volt már ő s nem sok időre
Öszve gyalulódott velek. – Innen láta először
A' mi fijunk, nézvén szana széllyel, az ég karimáján
Dalmahodó hegyeket; más részről mint ugyan annyi
Nyársakat a' távol helységek tornyait; itten
Vette ki a' szóból, hogy szomszéd Vármegye is van;
És a' többek közt, hogy a' híres Döbrögi Vásár
Egy hét múlva esik. – Fel pertzene benne az Ország
Látására való kívánság; már az eszében
Kezd sok gondolatok forrása mozogni, pezsegni;
Nintsen nyugta; fejét töri, míg végtére előtte
Rés nyílik, mellyenn szándéka folyásnak eredhet. –

Annyának húsz szép annyányi libáji valának
Egy vén Gúnárral, 's egy pár öregetske tojóval,
Jókor költek azok, maga bajmolt vélek az Özvegy,
Hogyha szerentsésen, úgymond, feltudja nevelni,
Majd egy kis télére valót árúlna belőlők.
E' Lúdakra fené fogait Matyi, kéri az Annyát,
Bízná rá azokat, hogy hadd próbálna szerentsét;
A' Vásárra bemenne velek; jó móddal eladná;
'S így kapadozva talám kupetz is kerekedne belőlle,
Melly úton sok Rátz úr lett abban az időben. –

Korhely! léhűtő majd a' Vásárra, pokolba!
Mit keresél az egész nyáron? jobb hogyha dologhoz
Látsz itthonn: – az Anyó így 's így motskolta le Mátyást.
ő pedig a' Vásárra-menést feltette magába,
Már pedig ő, a' mit feltett furfangos eszébe,
Azt onnan sem tűz, sem víz nem ütötte ki többé;
És addig kunyorált, hogy tsak rávette az Annyát:
Ám no hiszem legyen úgy, úgymond, áldjon meg az Isten,
Tsak lendíts valamit, mert héj nagy bűn a' henyélés.
Kedve derül Matyinak, szerez egy jó kézbeli fütyköst,
'S a' sutból kivon egy pókháló lepte tarisznát,
Melly öreg Apjának soha sem szállott le nyakából.
Ebbe az Annya rakott túrót, hájat, kenyeret, sót,
'S fokhagymát; az alatt ő a' vén Lúdat arrább
Hessegeté; az eladni való húszat kiszakasztá,
És egy körmön font ostorral az útra riasztván,
Annyának minden jót kíván, 's ballag utánnok.

Döbrögben vala hát ekkor Vásár, a' hatalmas
Döbrögi Úr örökös Jóságábann, ki magáról
Azt tartotta, hogy ott neki a' Felség se parantsol;
A' mit akart a' vólt Törvény, 's tetszése Igazság. –
A' Portékáknak maga szokta kiszabni az árát,
És a' melly Darabért többet mert kérni az Áros,
Elconfiscáltatta, meg is büntette keményen.
Hogyha pedig nétán más óltsón vett meg akármit

És neki megtetszett, tsak azért kivetette belőlle,
 Hogy fenn tartódjon fegyverrel nyert ösi jussa. –
 A' mint Döbrögi Úr ekkor sétála alá 's fel
 A' mi Matyink és a' szép húsz liba tűne szemébe,
 Annyival inkább, mert minden süvegelte személljét,
 Tsak Matyinak vólt fenn egyedül a' főre valója.
 Kérdi az Úr: ki ezen Lúdas Gazdája? Magam la!
 Így szóllott nagy nyers nyakason Matyi. – Ennye, gaz ember!
 Nem tudod itt ki az Úr? majd emberségre tanítlak!
 Hol vagyon a' Süvegéd? mi ezen Lúdaknak az árra? –
 Bényomván süvegét, s megrázíntván katzagánnyát:
 Három Márjás, úgymond, párja az ilyen amollian! –
 Kérdi az Úr: id' adod fele árán? – ő biz az Apja
 Lelkének sem alább párját egy kurta forintnál.
 Döbrögi vág egyet sinkójával; nosza három
 Fogdmeg toppan elő; Matyit a' Kastélyba tzipálják;
 Lúdait elhajtják; és a' kapu közt hevenyében
 Ötvent vágnak rá, mellyet süvegelve faránál
 Egy Ispán híven számlált, és Döbrögi bőrös
 Karszékből szemlélt. – Matyi így szólt hogy feleleszték:
 Én Uram a' fizetést köszönöm; ha az Isten erőt ad,
 'S Életben megtart, majd megszolgálom; azért tsak
 Róvja fel a' kapu fél fájára, hogy el ne felejtse:
 Háromszor veri ezt kenden Lúdas Matyi vissza!
 Ezt tsak alig végzé, néhány zöld Ingesek agyba-
 Főbe verék, 's kiveték, jól meghurtzolva hajánál
 Fogva, hogy a' földet még a' lábújjja sem érte.
 Míg húzták vonták, még egyszer vissza kiáltott:
 Osztánn háromszor veri meg Lúdas Matyi kendet!
 Hogy már ott kinn vólt, így szóllott a' sokasághoz:
 Majd meglássátok, háromszor meg verem azt la!
 Ezt minden neveté; de kivált a' Döbrögi Háznál
 Őrültes szavain Matyinak hahotára fakadtak.

MÁSODIK LEVONÁS.

A' mi Matyink könnyen lehet elgondolni, hogy Annya
 Háza felé képpel sem fordúlt; bűgva morogva
 Elment földetlen földig; 's elvitte magával
 A' boszszúállás Lelkének is ördögi mérgét.
 Hogy dühe tzéljához juthasson, pénz kuporásra
 Adta magát; jótskán keresett is, hol napi számmal
 Hol szolgálattal; 's néhány nyelvekbe eléggé
 Jártas lett, mert sok nagy Városokat bebarangolt;
 'S annyira mennyire sok mesterségnek kitanulta
 A' tsínnyát bínnyát. Bízván hát mind az eszéhez
 Mind erszénnyéhez; Hogy Döbrögi meg ne tsalódna,
 Úgymond, már egyszer vele számot kellene vetni.
 Képe azólta nagyon elváltoza néki; azomba
 Döbrögi házánál elenyészett híre nevével.
 Bátrann elmegy hát a' nyílt Udvar kapujáig,
 A' mellynek küszöbén nem igen kedvére hasalt vólt.
 Látja, hogy a' füstös nagy Ház helyére azólta
 Pompásabb Palotát újabb ízléssel emeltek,
 A' fala fel van már építve, de a' fedeléhez
 Még faragatlan fák vagynak halmozva rakásra.
 Meg lessz már, így szóll Matyi, meg lessz Döbrögi verve.
 Elfordúl onnan, veszen egy félkézi szekertzt,
 Zsebbeli ölmérőt, 's plajbászt egy irha kötővel;
 És egy vándorló Olasz-Áts formába jelen meg.
 Eljutván a' nagy Kastélyhoz, mint ahoz értő
 A' Falnak szélét hosszát mérkéli szemével;
 Onnan vizsgáló képpel megyen a' fa-rakáshoz;
 Ollykor felfelnéz, a' fákat megmosolyogja,
 'S tsóváltgatja fejét. Meglátja az Úr is az embert,
 Arra felé sétál; mit akar? megkérdezi. Semmit,
 Úgymond, Méltóságos Uram! tsak ezenn vala útam,
 Meg sem is álhatnám hogy az illyent meg ne tekintsem,
 Mert mesterségem; látom hogy akárki tsinálta,
 A' Palotában a' kőmives munka királyi,
 Bár tsak már fedelét láthattam vólna; reménylem

E' díbdáb fákkal nem akarja az Úr bekeverni.
Mondja az Úr: ezeket bizony én vágattam az erdőn
Tsak hozzá vetvén. Jó jók úgymond Matyi, apróbb
Házaknak, de nem illy Kastélynak; Róma felé kell
Forgani, hogy pompás Fedelet láthasson az ember.
Én Nagyságos Uram! láttam, 's dolgoztam is egy két
Hertzei munkákat: de bizonyom mondok, ezekből
Nem képes takaros mívet készíteni; – kirántja
Mérőjét, – mérkéli – be kár hogy öt újjnyi hibázik;
Ám de hisz' e' nem az én dolgom, senkit se gyalázok,
Sem magam ok nélkül más munkájába nem ártom.
Menni akar: de az Úr megtartóztatja. – Barátom!
Még nekem, úgymond, nints egy Átsal is alkum, az Úr hát
Járt az Olasz földön? – tessék bérönni! – Ebédje
Volt-é már ma? – Ha a' munkám fog tetszeni, nem fog
Nállam az Országban Nemesebb Gazdára találni.
Elmosojodja magát Matyi, és dítséri az Úrnak
Építésbeli ízlését, sajnálja ha itten
Tán alkalmasabb fákat nem lelnek ezeknél.
Óh! mond Döbrögi, nints a' földön olly jeles Erdő
Melly az övének jobb 's gyönyörűbb fát tudna nevelni.
Látni szeretné azt Matyi. – Döbrögi pontba parantsol
Egy Hintóba fogatni. – Szakáts találjon azomba!
Míg bé mennének, Matyi mondja, hogy arra való fák
Hogyha találtnak, jó volna talám kijegyezni,
Sőt tán egy úttal vágatni is. – Egybe az Ispánt
Szóllítsák! – két száz fejszést rendeljen az erdő-
Sarkához. – Készen az ebéd; jól laknak; a' hintó
Ott terem. – Egy pillantat alatt kinn vagynak az erdőn.
A' Fejszések is ott vagynak már. – Járja az Úrral
A' roppant Tölgyest Matyi, és vágatja, ha szép fát
Sejt meg. – Már minden munkást elrendelete széllyel,
Kedve szerént: nem tud még egy szál fára találni.
Bellyebb mennek hát, – vizsgálódnak, Matyi egyszer
Mondja hogy ő már lelt. – Egy sűrű völgybe letsalja. –
Illyen lenne derék ha hogy ölnyi kerülete volna.
Döbrögi mellé áll 's által próbálja ölelni.
Akkor megkapván Matyi túlnann két keze szárát,

Egy gúzsál, mellyet tsak azért font, öszveszorítja.
Nem vagyok én Uram Áts, hanem a' Lúdas
Matyi úgymond,
Kit kend megtsapatott, és elrablotta libáját,
'S Háromszor fogadá hogy vissza püfölgeti kenden.
E' most hát első. Vág egy jó tölgyfa husángot,
'S azzal tarkótól talpig meghánnya keményen.
Döbrögi hasztalanul hánykódott, mert fa mohával
A' szájját jól bétömökdte; azomba az erdő
Rengett a' sűrű kopogástól, 's a' rohanó fák
Vad morgásaitól. – Mátyás az Urat megagyalván
És a' Lúd árrát a' zsebjeiből kikeresvén
Törli szemét szájját, és a' sűrűbe elillant.

Már a' Fejszések, nem lévén munka, pihentek.
Már jobbra ledöntve hevert a' tízmeres erdő –
Legszebb része; menő félenn már a' nap: az ember
Bár ha dologtalan is, de az átsorgást elűnnya:
Még sem jó sem az Úr, sem az Áts. Végte az Ispán
Nem veszi a' dolgot tréfának, hoppogat: erre
Hoppot mond itt, ott, meg amott a' reneteg erdő.
Halgatnak: de tsak a' baglyok huholási szakasztják
Félbe az alkonyodást követő vadon estveli tsendet. –
Már most mindnyájann kurjantnak; a' hangok özönje
Zengeti a' zordont; bellyebb bellyebb morog a' míg
Még elnémul. – Figyelem van utánna, sehonnan
Egy kukk hang se felel. Most most szeppen meg az Ispán,
Széllyel rendeli a' látványságot, hogy az erdőt
Hajtsák meg, mert már bajnak kell lenni akárhogy. –
Amint egynéhány hajtók a' völgyet elérik,
Hallanak egy olyan horkantást, mint mikor a' Kant
Mégdöfik, és szívét ért sebje miatt az utólsót
Elhergette. Mi az? megdobb az ijjezésre
Rákapatott Jobbágy; hátrál; ordítja az Ispánt;
Ott terem az, 's félénk népét bízattva lemégyen
Ólalkodva az allyra vele; – mit látnak? az Isten
Mentse az illyentől még a' jó Krimi Tatárt is!
Fához kötve Urok, fa mohával szája betömve,

És a' drága ruhák szétt vannak rajta feselve.
 Elvágják a' gúzt, és szájából kifeszítik
 A' mohot; a' rémült Ispán instálja alássan,
 Hogy mi pogány gyilkos kínozza meg ilyen erőssen
 A' Nagyságos Urat? Felelet helyébe aludt vér
 Ömlött Döbrögiből; sok tsuklás közbe sokára
 Úgy nyöghette ki, hogy Lúdas Matyi meggyilkolta. –
 Egyik Jobbágy a' másiknak kurta gubáját
 Megrántá: más a' mellette valóra könyökkel
 Titkon bökdöse, míg Urok óbégatva könyörgött:
 Óh Fiaim! vigyetek szaporán, mert meghalok, úgymond.
 Megfogadák ezek a' jó emberek és az ölkben
 Vitték a' kotsihoz, mások fa mohát szedegettek
 És derekának lágy fekvést puhogattak, az egyik
 Szűrét tette alá, másik betakarta gubával. –
 Hogy haza tzommogtak vele a' lovak, egy banya két pint
 Szappanos égett bort kent széllyel rajta; az Udvar
 Egy kis mákszemnyit sem aludt, minden köhenésre
 Öt hat férjfi tseléd, és szintugyan annyi fejr nép
 Ütköze egymáshoz; nagy volt egy szóval a' hű hó!

HARMADIK LEVONÁS.

Hát Matyi hol járt most? vátig keresék, de az éjjnek
 Jó oltalma alatt hamar által ment a' határonn,
 És már újj módon gondolkozik a mi Urunknak
 Más ízrombeli megpüföléséről. Mikor elsőbb
 Vándorlott, egy vén Doctornál jó darab ízig
 Szolgált; (hajdann ez valamelly külföldi Seregnél
 Feltser volt) minthogy híven szolgálta, biztonnyal
 Tudta tehát, hogy még jó szívvel látja: ez úgy lett;
 Még életbe lelé, 's hozzá beszélőde Inasnak,
 Olly feltétel alatt, hogy az esmeretes nyavalyáknak
 Tzifra nevére; haszonvehető fűvekre, porokra;
 Érvágó, köppöly, kristély, lántzéta, borotva,
 'S más borbély szerszám hasznára; sebekre való szer,
 Fördők 's párgolatok készítésére, kenőtsre
 Oktatná őtet. – Feje jó volt a' mi Matyinknak
 'S egy két hét tsak alig múlt, hogy vagy Római nyelven
 Vagy Görögül, sok rossz nyavalyákat elő toda böltsen
 Mondani, mellyek azon században műbe valának;
 És az azokra való szer kotyvasztáshoz is értett. –
 Elkéré ekkor Doctor Scorbuntzius Úrtól
 Ótska parókáját, spádéját, vén paripáját,
 Bőr-bugyogóját, és a' tábori régi kabátját,
 Hadd tsapjon velek egy Fársángot Földes Uránál.
 Ráállott az Öreg, minthogy jó zálogot ígért. –
 Felveszi hát a' vén hatzukákat; Doctori módon
 Kezdi viselni magát; illet rá tászli, paróka,
 Koszperd és bugyogó; úgy hogy Scorbuntzius Úr is
 Megfogván a' hasát, majmát majd hóltra nevette.
 ő meg bútsút vesz, 's Döbrögnek ereszi fakóját.
 Döbrögi még szintén meg sem szabadult az elébbi
 Megpüfölés szedres daganatjaitól; ihol újra
 Látogatásra megyen hozzá Matyi, hajdani szörnyű
 Ígéretje szerént. Híjjába keríti magát bé
 Puzdrás és lántsás Hajdúkkal: nints neki annyi
 Lelke, hogy a' boszszús Matyinak kikerülje husángját. –
 A' végső faluhoz jutván Matyi, ott maga mellé

Egy vezetőt bérelt; mikor osztánn Döbrögöt érte,
Ott a' Bírótól katonás hangon Kalaúzt kért,
Mert ő menni muszajn Szakkerment a' Generalis,
Quartély a' ki betegh. (Hihető abban az időben
Történt volt e' meg, mikor a' sokféle keresztes
Ponyva Hadak szanaszétt kóborlották be Hazánknak
Nagy részét). Bízattja Matyit szóval, hanem elsőbb
Földes Urához fut Bíró Uram, és bejelenti
Hogy Hadi Orvosló vagy on itt; mert Döbrögi fűhöz
Fához kapkoda, és a' kit csak ajánlani tudtak,
Bárha kerékgyártó, lóorvos, marha kuruzsló
Volt is, kínjában mind meghalgatta tanácsát.
Kéreti hát ezt a' Feltst is, hogy ha az Istent
Féli, tekintse az ő nyomorúságát, 's ha csak egy két
Pillantást szánjon megnézésére; jutalmat
Várakozása felett ígér, és a' kotsijában
Küldi el a' Generál szállásáig. Matyi Gazda
Egy darabig vonogatta magát; végtére az egymást
Felváltó Posták elvitték csak nem erővel.
(Bárha nem említném, lehet elgondolni csak úgy is,
Hogy Matyi a' képét okosann bétudta vakolni
És különös módon elváltoztatni beszédét).
A' mi Urunk, ki szegény, még vagy három daganattal
Mellyek a' hátáról nem akartak eloszlani, ágyban
Kornyadozott: hogy vélt Orvossa felé közelített,
Majd kirepült szedres bőréből; kéri az égre
'S földre, hogy illy nyomorúlt sorsánn ha lehetne segítsen.
Megtapogatja erét Matyi, és veszedelmes hevülést
Érez megromlott vérében; hogyha azonnal
Fördő nem készül, és köppöly, még ma bizony
A' szívére megy, és – Ekkor vállat von az álnok.
Kéri az Úr minden Szentekre, hogy a' mit az Isten
Értésére adott, rendeljen. – Doctori módon
Harmadik újjával megbökvén homloka búbját:
Fördővíz szaporán, úgymond, és fűvek! ezeknek
Elszámolja külön neveket; száz erdei réti
Dudvák voltak ezek; nyúl-, farkas-, béka-teresznyék;
Medve-, szamár-, disznó-, eb-, egér-, kutya-, matska-tövissek;
Hát meg az angyal- szent- 's ördög-gyökerek (mivel akkor

A' fűvek neve csak barom, ördög, 's szent vala; Fűvész-
Könyv még nem lévén). Nosza Ispán, szolgál, poroszló,
Hajdú, kukta, szakács, kertész, szoba, konyha-leányok,
Béres, strázsza, kotsis, fullajtár, bába, favágó,
Egy szóval minden, valamely'k csak elől vagy utól volt
Fusson az Udvarból a' rétre, ligetre, mezőre;
Addig az üstben víz legyen, és hadd égjen alatta.
A' Nép mind kirohant, egyedül egy sánta Banyára
Hagyván a' tüzelést; hanem a' szemfűl Matyi ettől
Így szabadúla meg: a' Paphoz küldé, hogy az Istent
A' fűveknek erőt szerző Menyébli malasztért
Kérje a' Hívekkel, – Maga megvizsgálja az Úrnak
Vak szemét; kendőt vesz elő 's addig simogatja
A' két szárnyával, hogy száját bé fedje; ekkor
Megkötí hátulról tarkójánál. Uram! úgymond,
Nem Feltser vagyok én, hanem a' Lúdas Matyi, kit kend
Megveretett; 's Lúdját elvette: de hasztalan a' szót
Nem szaporítom; elég hogy most másodszor adom meg,
A' mit megmondtam; főképp, hogy kend is a' hosszas
Várakozásba magát ne gyötörje sokára, csak essünk
Által rajta; ha még nekem a' jó Isten erőt ad,
Harmadszor se fogok majd késni. Előveszi osztán
Döbrögöt, és a' vert testét megdöngeti rútúl.
Ekkor az Ágyfőből a' Pénz kultsát ki keresvénn,
Lúdjaimek árát és költségemet elveszem úgymond.
Azzal bútsút vesz, ki megy; a' paripára felugrik;
'S illa berek. – Haza jó a' Fűvész tsorda rakottan:
Bészalad egy szobalyány, meglátja az Úr tsuda képét;
Elsikkantja magát, kifut, öszve rikoltja az Udvar.
Egyik kérdi, mi baj? másik, hogy hol van az Orvos?
Kütsolják kezeket, tanakodnak hogy ki az ördög
Fojtá bé ismét száját Nagyságos Uroknak?
Óldjuk meg szaporán. – A' félholt Döbrögi ekkor
Már csak alig szuszogott, és minden pontba elájult,
'S csak lassan nyöghette ki, hogy Lúdas Matyi volt az,
És hogy agyon kínzá. – Mind lóra kap a' ki csak ülhet,
Kergetik a' Matyi hült nyomait, de hasztalan, ő már
Tudj' Isten hol járt; bizonyos, hogy tsalfa örömmel
És degesz erszénnyel tért meg Scorbuntzius Úrhoz.

NEGYEDIK LEVONÁS.

Már most ám igazán rosszszúl lett Döbrögi; Rendes Orvosokat hívtak, 's Currenst küldöztek az Ország Minden részéhez, Lúdas Matyi megfogatása Végett; tsak hogy az ő képét igazára leírni Nem lehetett, minthogy mindég más színbe jelent meg. – Hogy pedig ez nem más földön, hanem a' mi Hazánkban Történt, a' bizonyos: megtetszik az akkori Törvény-Tévők gondjából, kik az ő tsúfjára, örökre Feljegyzék a' nagy Törvény könyvben, hogy az olyan Rossz úton járó kutya fog, mint a' mi Matyink vólt, Lúdasnak neveződjön: ez hát nem pusztá találmány. – Nem jött kézre Matyink, melly Döbrögi Úrnak eléggé Bokroztatta baját, és már egy ízbe reménység Sem vólt éltéhez: hanem a' bölts Orvosok által Nagy Nyavalyáján a' munkás Természet erőt vett, És lassan lassan keze szennyét tsak kiheverte Mátyásnak; hanem a' Lúdas név annyira fészket Vert szívébe, hogy a' vidék Lúdját kiölette, Mert tsak Lúd tollat látott is, azonnal elájúlt; Még a' Ludimagistert is ki akarta tsapatni A' Jóságából; de az azt ígérte, hogy inkább Rectornak hívatja magát 's minden követőit. Húsz Lántsást tsak azért tartott, hogy tíze nap estig Tíze viszont éjjel mindég őrt álljon az Udvar Környékén; – hozzá közelíteni akárki fijának Sem lehetett, ha ugyan tsak előtte nem esmeretes vólt. Hogyha az Udvarból a' Jóságába kiment is, Tíz Lántsás lovagolt mindenkor hintaja mellett. – Ezt Matyi is mint más jól tudta, de hasztalan; ő azt Háromszor fogadá, hogy megveri Döbrögit, annak Bár ha törik szakad is, tsak meg kell lenni akárhogy. –

Országos Vásár esik egykor Döbrögi Úrnak Városkájában; Matyi ott mint más igaz Ember Megjelenik paripán, a' Lóvásárba bojongván, Meg lát egy virgontz Lovat egy idegen sihedernél;

Kérdezi, hogy mire tartja? Uram tsak száz arany úgymond. Tzimbora, hogy lehet az? Matyi így szóll, úgyé' komázol? Tíz lovat is veszek én annyin, tán jobbat is ennél. Úgyde Uram! felel a' Siheder, jó nagy Magyar Ország, És még is ki hagyom mindjárt vájatni atzállal Mind a' két szememet, ha tsak egy Lova hág is elébe. Úgy én a' Lovadat megvenném, mond Matyi, hogyha Megbizonyíthatnád, pedig így meg nem veszi senki. Int neki, – félre megyen vele, – nézd ottan lakik egy Úr, Tán tudod azt magad is, – majd itt kotsikázik el arra; Tíz lántsás katonák lovagolnak hintaja mellett; Majd ha az Erdőnél járnak, nyargalj oda, mondjad Szembe az Úrnak, hogy: te vagy a' Lúdas Matyi; osztán Kotródj ám, mert száz Lelked lessz, még is az ördög El visz Etsém, ha azok megsípnek: hogyha nem, úgy én Megveszem a' Lovadat; felpénzűl, hogy bizonyos légy Tíz Aranyat feladok; majd meg lelsz engemet itt 's itt.

Tettszett a' tűzről pattant Sihedernek az alku, És nehezen lesi, hogy mikor indul már az az Úr ki. – Egyszer lárma esik, – riogatják szélllyel az embert; Döbrögi jó hinton! – Útjából félre vonódik Minden igaz Lélek. – Pezseg a' pozsgás Sihederben A' jó vér, 's tsak alig várhatja, hogy a' kerek Erdőt Érték Döbrögiék; mint a' nyíl utánnok ereszti Ráróját; – lassan, lassan, Uraim! kiabálja; Mellé szöktet a' hintónak, tudod é Uram úgymond; Hogy ki vagyok? tud meg Lúdas Matyi én vagyok! – utszu Rajta Legény! ordítja az Úr – egyszerre utánna Hajt a' tíz Lántsás, de mi haszna, nyomába se hágnak. Fogd ki kotsis nyerges lovadat, mond Döbrögi, jobb ez' Mind a' tízénél, mondjad hogy száz arany a' ki Elfoghatja! – szorítsd! Maga a' hintóba felugrik, És kívántsí szemét düllyesztve mereszti utánnok Hogy fogják már el Matyit. – ő pedig a' kerek erdő-Sarkánál elbújva fülelt, 's látván hogy az Úr már Tsak maga van; kilopószkodik, és meg rántja ruháját: Mit bámul az Uram? nem fogják azt ma el úgymond;

Osztán nem Lúdas Matyi az, hanem én vagyok a' kit
Megveretett Kelmed, 's Lúdját elvette erővel.
Döbrögit a' mennykő ha azon nyomban megütötte-
Vólna talám sokkal könnyebb lett vólna szegénynek;
Őszve rogyott, és a' kotsiból ájúlva zuhant le.
Ott Matyi szánakozás nélkül megverte utólszor;
'S erszénnyét a' Lúd árrába viszont kiürítvén
Mondja: ne féljen az Úr, már többször nem verem én meg.
Azzal lóra kapott, 's el ment dolgára örökre.

A' tizenegy Lovasok nagy későn vissza kerültek,
Vert lovaik tsak alig húzván inokat, valamint a'
Megzsákolt Urok is, kit elérkezvén, kotsijában
Bádjattan leltek; mondják, hogy nem vala képes
Tarkón tsípni Matyit. Nem is a' vólt Döbrögi mondja,
A' négyelni való, meg vert háromszor. – Az Isten
Így bánik, 's bánjon valamennyi kegyetlen Urakkal.
Ezt mondván, megtért a' Kastélyába, 's azonnal
Elküldötte a' hús Lántását, kegyelemmel akarván
Ójni magát ezután az erőszak tételek ellen;
És törvénytelenül nem bánt, hanem úgy a' hogy illik,
Ember társaival; jól is végezte világát.

